

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію **Пилипчук Оксани Дмитрівни** на тему

«НАУКОВІ ОСНОВИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ АРТ-ОБ'ЄКТІВ

І ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ»,

яку подано до спеціалізованої вченої ради Д **26.056.06**

у **Київському національному університеті будівництва і архітектури**

на здобуття наукового ступеня **доктора технічних наук**

за спеціальністю **05.01.03 – Технічна естетика**

1. Актуальність теми дослідження.

Питання присутності різних видів образотворчого мистецтва в інтер'єрі сьогодні виходить за межі суто естетичного. На тлі глобальної урбанізації та зростання візуального навантаження дедалі частіше постає цілком практичне питання: як арт-об'єкти впливають на людину в інтер'єрі та чи враховується цей вплив у проектуванні простору. Це підтверджують міжнародні нормативні документи та концепції сталого розвитку: предметно-просторове середовище без художньо-естетичної складової підвищує психосоціальні ризики, тоді як інтеграція візуального мистецтва розглядається як умова психоемоційного комфорту та сталого розвитку.

Традиційні естетичні функції образотворчого мистецтва в умовах сталого розвитку, нових тенденцій проектування та технологічних інновацій потребують переосмислення закономірностей інтеграції арт-об'єктів в інтер'єр та їх впливу на візуальне сприйняття. Впровадження цифрових технологій, нових матеріалів і підвищення вимог до якості інтер'єру актуалізують наукове обґрунтування узгодження образних, композиційних, інструментально-практичних та перцептивно-емоційних характеристик арт-об'єктів із просторовою структурою інтер'єру. Наявні роботи не забезпечують комплексного методологічного підходу до дослідження цього взаємозв'язку, що ускладнює обґрунтоване визначення впливу арт-об'єктів на візуальне сприйняття та якість дизайнерських рішень.

Отже, тема дисертаційного дослідження є актуальною, спрямованою на вирішення важливої науково-прикладної проблеми – наукового обґрунтування взаємозв'язку арт-об'єктів і інтер'єрного простору та розроблення методології художнього проєктування гармонійного, функціонально збалансованого предметно-просторового середовища.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечено комплексом теоретичних, аналітичних та емпіричних методів, системного, структурно-функціонального та міждисциплінарного підходів і концептуальної моделі «митець – арт-об'єкт – дизайн інтер'єру – просторове середовище – реципієнт». Для верифікації гіпотез використано експертне оцінювання, анкетне опитування (133 респонденти) та статистичний аналіз, а експериментальний дизайн – для впровадження результатів у практику й освітній процес. Достовірність отриманих результатів підтверджено практичною апробацією та перевіркою дієвості розробленої системи й моделі оцінювання. Зазначені відомості належним чином опубліковано у фахових виданнях та обговорено на науково-практичних конференціях.

3. Наукова новизна результатів дослідження.

Наукова новизна полягає в розробці нового наукового напрямку комплексного дослідження системних закономірностей взаємозв'язку арт-об'єктів та інтер'єрного простору. На відміну від існуючих підходів, уперше здійснено комплексний системний аналіз закономірностей візуального сприйняття та запропоновано методологію оптимізації інтеграції арт-об'єктів у дизайн інтер'єру.

Уперше: сформовано системні теоретико-методологічні основи взаємозв'язку арт-об'єктів та дизайну інтер'єру; запроваджено концептуальну основу аспектів інтеграції арт-об'єктів з метадизайном; виявлено та систематизовано закономірності їх візуально-просторової взаємодії; створено методологічну структуру на основі художньо-композиційних та техніко-естетичних засобів; запропоновано ієрархічну систему рівнів сприйняття, дизайн-систему (МРС) та критеріальну систему оцінки її ефективності (SMKO).

Удосконалено: понятійно-термінологічний апарат, класифікацію арт-об'єктів та семіотичні підходи до їх інтеграції.

Отримали подальший розвиток: сутність задач дизайну інтер'єрів у взаємозв'язку з арт-об'єктами та міждисциплінарні основи синтезу візуального мистецтва, дизайну й технічної естетики.

4. Теоретичне значення роботи.

До теоретичних здобутків належить розроблення узгодженої системи взаємозв'язку арт-об'єктів та інтер'єрного простору, яка включає теоретико-методологічний комплекс, дизайн-систему та модель її оцінювання. Вважаю, що це становить вагомий внесок у розвиток теоретичних основ технічної естетики.

5. Практична значимість роботи.

Практичне значення полягає у створенні нового науково-методичного інструментарію для вирішення прикладних завдань технічної естетики та системного формування предметно-просторового середовища в арт-дизайні. Комплекс наукових основ, багаторівнева дизайн-система MPC і модель кількісного оцінювання SMKO слугують інструментами передпроектного аналізу основних складових взаємодії арт-об'єктів та інтер'єрного простору, прогнозування візуально-емоційного впливу та стандартизації естетико-функціональних параметрів. Вважаю, що запропонований у дисертації системний підхід оптимізує прийняття дизайнерських рішень і забезпечує ефективну оцінку результативності інтеграції арт-об'єктів в інтер'єри різного призначення.

6. Повнота викладу основних наукових результатів в опублікованих працях та апробації.

За результатами дослідження опубліковано 74 праці, з яких наукові публікації становлять: сім статей у журналах, що індексуються в Scopus та Web of Science (п'ять – Q1, одна – Q3, одна – без квартиля); 23 статті у фахових виданнях категорії «В» МОН України; дві статті в міжнародних журналах; три розділи в колективних монографіях видань країн ЄС;

Основні положення та результати дослідження оприлюднено на 34 науково-практичних конференціях різних рівнів (міжнародних, всеукраїнських, регіональних),

за матеріалами яких опубліковано тези доповідей. Окремі результати дисертаційної роботи зафіксовано в методичних вказівках, конспекті лекцій та трьох свідоцтвах про реєстрацію авторського права на твір, що підтверджує практичне значення та впровадження отриманих наукових результатів.

7. Структура та зміст дисертації.

Структура дисертації та послідовність викладу матеріалу є виправданими з точки зору логіки сценарної побудови дослідження. Дисертація має загальний обсяг 520 сторінок, з яких 345 сторінок становить основний текст. Робота містить анотації українською та англійською мовами, перелік умовних позначень і скорочень, вступ, сім розділів, загальні висновки, список використаних джерел із 520 найменувань та додатки.

У вступі дисертації обґрунтовується актуальність обраної теми, визначаються мета і основні завдання дослідження, об'єкт, предмет та методи дослідження, розкриваються наукова новизна, теоретичне і практичне значення дослідження, особистий внесок здобувача, апробація результатів дослідження і публікації.

У першому розділі автором узагальнено та критично проаналізовано науково-теоретичні джерела й візуальні практики в парадигмі синтезу образотворчого мистецтва та дизайну інтер'єрного простору. Автором систематизовано сучасні підходи до інтеграції мистецтва в інтер'єр за чотирма напрямками і переконливо встановлено, що наявні дослідження мають фрагментарний характер і не формують цілісної науково-методологічної основи такої інтеграції. Це, на нашу думку, є слушним аргументом на користь необхідності системного підходу в межах технічної естетики. Заслуговує на увагу й проведений автором аналіз сучасних тенденцій інтеграції арт-об'єктів в інтер'єрний простір, у результаті якого виявлено ключові чинники їх формування та систематизовано напрями впровадження арт-об'єктів. Уточнення понятійно-термінологічного апарату в контексті арт-дизайну, дизайну інтер'єру та предметно-просторового середовища є, безперечно, доречним.

Другий розділ присвячено систематизації основних аспектів інтеграції арт-об'єктів у дизайн сучасного інтер'єрного простору, що дозволило впорядкувати їх використання в межах узгодженої художньо-функціональної системи. Автором

визначено й обґрунтовано естетико-культурні, інноваційно-технологічні та екологічні аспекти. Встановлено, що їх поєднання трансформує взаємодію між реципієнтом, арт-об'єктом і предметно-просторовим середовищем, розширює можливості художньо-проектних рішень та формує теоретичні засади інтеграції арт-об'єктів зі складовими метадизайну як інноваційного підходу до організації сучасного інтер'єрного простору.

Третій розділ присвячено визначенню та систематизації спільних задач дизайну інтер'єру з використанням арт-об'єктів, що дало змогу впорядкувати їх інтеграцію в предметно-просторове середовище на різних етапах проектування та забезпечити узгодженість концептуальних, функціональних і композиційних рішень. Автором запропоновано класифікацію арт-об'єктів у дизайні інтер'єрного простору. Заслуговує на увагу виявлена функціонально-естетична роль арт-об'єктів у гармонізації простору, а також виокремлені й обґрунтовані принципи інтеграції арт-об'єктів у дизайн інтер'єру та встановлені закономірності їх взаємозв'язку з характеристиками простору.

У четвертому розділі визначено художньо-композиційні методи інтеграції арт-об'єктів у дизайн інтер'єрного простору, встановлено закономірності формування його просторової структури та обґрунтовано їх вплив на візуальне сприйняття предметно-просторового середовища. Систематизовано методи й засоби розміщення арт-об'єктів у просторі. Цінним науковим результатом є обґрунтування ролі художнього матеріалу як чинника гармонізації візуально-емоційного сприйняття інтер'єру та розкриття знаково-асоціативної мови сучасних візуальних практик через комунікативну взаємодію «творець – арт-об'єкт/інтер'єр – реципієнт». Доведено, що структурний аналіз творів образотворчого мистецтва та сучасні цифрові й технологічні засоби сприяють формуванню образно-композиційного просторового середовища та реалізації ідейно-художніх завдань. Виявлено чинники емоційно-естетичного сприйняття арт-об'єктів і визначено інструментальні підходи до створення психологічно комфортного середовища. Окреслено трансформацію методів від традиційних до сучасних інноваційних підходів у контексті сталого розвитку.

У п'ятому розділі визначено, систематизовано та науково обґрунтовано ієрархічну систему рівнів візуального сприйняття у взаємозв'язку арт-об'єктів і дизайну інтер'єрного простору на основі кількісних і структурованих показників – від

масштабного співвідношення й візуальної корекції до пластичного, колористичного сприйняття, функціональності та впливу на емоційний стан. Сформовано трирівневу систему візуального сприйняття (I Max, II Intermediate, III Min), у межах якої встановлено закономірності взаємодії складових, що забезпечують узгодженість композиційної структури, функціональних характеристик та емоційно-естетичного впливу предметно-просторового середовища. На цій основі розроблено дизайн-систему МРС (Модель Рівневого Сприйняття), яка узагальнює зазначені рівні як єдину структурну модель взаємозв'язку арт-об'єктів і інтер'єрного простору та постає уніфікованою науково-теоретичною й практично орієнтованою моделлю, що оптимізує передпроектний аналіз візуального впливу в дизайні інтер'єрів різного типу. За результатами дослідження розроблено системну модель кількісного оцінювання (SMKO) як інструментарій для оцінки відповідності, об'єктивного визначення результативності проєктних рішень за визначеними критеріями та якості інтеграції арт-об'єктів у предметно-просторове середовище. Модель забезпечує аналіз, прогнозування та оцінювання взаємодії на основі багаторівневої дизайн-системи МРС та інтегрованих кількісних і якісних показників її основних складових. На мою думку, розроблений інструментарій вартий окремої уваги: він переводить оцінку візуального впливу арт-об'єктів із суб'єктивних суджень у конкретні кількісні показники.

У шостому розділі, який автор визначає як дискусію результатів, здійснено порівняльний аналіз сучасних стратегій арт-дизайну та запропонованого підходу. Обґрунтовано необхідність комплексного поєднання арт-об'єктів з інтер'єрним простором і загальною дизайн-концепцією на основі принципів соціокультурності, естетики, утилітарності, технологічності та стійкості. Автором доведено, що сформований комплекс наукових основ, багаторівнева дизайн-система МРС і система оцінки її результативності забезпечують кількісне оцінювання візуального впливу арт-об'єктів та концептуалізацію, теоретизацію й методологізацію проєктних рішень у сфері технічної естетики.

У сьомому розділі підтверджено практичну ефективність і прикладну значущість результатів дослідження на основі їх апробації в реалізованих інтер'єрних проєктах, освітньо-проєктній та художньо-дизайнерській практиці. Заслужовує на схвалення, що

застосування багаторівневої дизайн-системи MPC забезпечує ефективну інтеграцію арт-об'єктів у структуру інтер'єрного простору, узгоджене візуальне сприйняття та керувану взаємодію арт-об'єктів із просторовим середовищем на різних рівнях візуального впливу. Позитивним слід визнати підтверджену результативність кожного з визначених рівнів візуального сприйняття та теоретико-методологічного комплексу наукових основ в освітньому процесі й студентській дизайн-практиці.

У загальних висновках подано отримані здобувачем наукові та практичні здобутки, які відображають основні результати дослідження. Висновки є достатньо обґрунтованими та підтверджують вагомий внесок автора в розвиток теорії і практики.

Список джерел заслуговує на увагу. Автором опрацьовано 520 джерел, серед яких праці українських і зарубіжних учених, нормативно-правові акти, державні програми та міжнародні концепції сталого розвитку.

Додатки містять обґрунтований і відповідний темі дослідження термінологічний словник з авторськими визначеннями, узагальненими та отриманими в ході дослідження, а також допоміжні матеріали, які підтверджують повноту та достовірність виконаного дослідження: ілюстративний матеріал, таблиці з проміжними розрахунками й документи, що засвідчують практичне впровадження отриманих результатів.

8. Відповідність дисертації спеціальності, за якою вона подана до захисту.

Дисертація за своїм змістом відповідає спеціальності 05.01.03 – Технічна естетика, за якою спеціалізований вченій раді Д 26.056.06 надано право проводити захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора технічних наук.

9. Мова та стиль дисертації.

Дисертація написана державною мовою, в науковому стилі, аргументовано та логічно. Матеріали дисертації проілюстровано належним чином, що забезпечує їх легке сприйняття. Розділи дисертації взаємопов'язані та цілком розкривають поставлену мету та отримані результати.

10. Відповідність академічній доброчесності.

Наявні в дисертаційній роботі ідеї, результати і тексти інших авторів мають потрібні посилання на літературні джерела. Проведений аналіз тексту дисертації

дозволяє зробити висновок про відсутність порушень з боку автора дисертації вимог академічної доброчесності. Дисертаційна робота не містить фальсифікації, фабрикації, компіляції, плагіату та запозичень та є результатом особистих наукових досліджень автора.

11. Ідентичність змісту реферату та основних положень дисертації.

Реферат у повній мірі відображає основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження, є ідентичним із основними результатами дисертації.

12. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Визнаючи наукову цінність та практичне значення отриманих здобувачем результатів, варто акцентувати увагу на деяких дискусійних питаннях та навести деякі зауваження та побажання:

1. У п. 4.1.2 (с. 192–196) розроблено модель визначення художнього матеріалу арт-об'єкта. Потребує подальшого уточнення система критеріїв вибору між традиційними та інноваційними матеріалами, а також їх сумісності з типом арт-об'єкта та функціональним призначенням інтер'єру.

2. У п. 4.2 (с. 217–222) У п. 4.2 систематизовано чинники естетично-емоційного сприйняття арт-об'єктів та визначено відповідні підходи до проектування інтер'єрів. Потребує уточнення, як у запропонованих підходах враховуються вид матеріалу, хімічний склад фарб, фактура основи та характер покриття, що впливають на емоційне сприйняття, а також як суб'єктивні чинники творчого вибору митця співвідносяться з об'єктивними критеріями вибору матеріалу?

3. Продовжуючи попереднє зауваження, у таблиці 4.2.6 наведено підходи до формування інтер'єрів з урахуванням емоційного впливу арт-об'єктів, проте вони не проілюстровані конкретними прикладами. З огляду на визначену в дослідженні роль матеріалу виконання як одного із засобів емоційного впливу, доцільно було б показати на прикладах, як вибір матеріалу та його характеристики реалізуються в запропонованих підходах.

4. Автореферат відображає основні положення дисертації, відповідає її структурі та висновкам. Матеріал викладено логічно, послідовно й грамотно науковою мовою. Водночас є зауваження до оформлення: у таблиці «Рівні

оптимального масштабного співвідношення і візуальної корекції арт-об'єкта та інтер'єрного простору» використано дрібний шрифт, що ускладнює її сприйняття. Крім того, у цій таблиці, представлений і в дисертації на с. 246, скорочене позначення метра подано як (m), що потребує уточнення щодо його відповідності змісту таблиці. Зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

5. Автор пропонує кількісні інструменти оцінювання візуального впливу арт-об'єктів – дизайн-систему та модель її кількісного оцінювання. Як вдалося перевести такі якісні й суб'єктивні характеристики, як емоційне сприйняття, гармонійність та виразність, у вимірювані показники? Наскільки отримані кількісні оцінки є об'єктивними та відтворюваними в різних типах інтер'єрів?

Подані зауваження не знижують загального високого рівня дисертаційної роботи.

13. Висновок.

Аналіз дисертації, реферату та опублікованих праць дає підстави стверджувати, що робота Пилипчук Оксани Дмитрівни «Наукові основи взаємозв'язку арт-об'єктів і дизайну інтер'єрного простору» є завершеним науковим дослідженням із науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. У сукупності отримані результати розв'язують актуальну науково-прикладну проблему – розширення теоретичних основ технічної естетики шляхом формування нового наукового напрямку, який досліджує взаємозв'язок арт-об'єктів і дизайну інтер'єру, та розроблення комплексу науково-методологічних основ й інструментальної системи з урахуванням візуально-просторових закономірностей сприйняття. Такий підхід дозволяє формувати гармонійне, функціонально збалансоване та узгоджене предметно-просторове середовище, переводячи художньо-проектні рішення з інтуїтивних у системні та прогнозовані.

Висловлені у відгуку зауваження та рекомендації мають дискусійний і рекомендаційний характер та не ставлять під сумнів загальну наукову цінність отриманих результатів.

За актуальністю, науковою новизною, практичною цінністю, змістом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1197, у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30.07.2025 № 928, та паспорту спеціальності 05.01.03 – Технічна естетика. Автор дисертації Пилипчук Оксана Дмитрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора технічних наук.

Офіційний опонент:

доктор технічних наук, професор

САМОЙЛОВИЧ Валентин Васильович,

Київська державна академія

декоративно-прикладного мистецтва і дизайну

ім. М. Бойчука (м. Київ), МОН України,

професор кафедри дизайну середовища

